

POGLAVLJE 3: ALATI

3.1 Komprimovanje datoteka

3.1.1 Pojam komprimovanja datoteka

Komprimovane datoteke zauzimaju manje prostora za skladištenje i na druge računare mogu se preneti brže od nekomprimovanih. S komprimovanim datotekama i direktorijumima možete raditi na isti način kao s nekomprimovanim. Pored toga, u jednu komprimovanu datoteku možete staviti više datoteka, što olakšava deljenje grupe datoteka.

To ćete najčešće raditi kada budete e-poštom slali određene grupe datoteka ili direktorijuma drugom korisniku ili kada budete kopirali datoteke na drugi računar, jer je data grupa datoteka prevelika ili ih ima mnogo. Zato će biti potrebno da ih komprimujete i tako smanjite, što će znatno olakšati njihovo kopiranje ili premeštanje.

U Windowsu 7 postoji program za komprimovanje i raspakivanje čija je funkcija objašnjena u sledeća dva odeljka. Najpoznatiji komercijalni programi za komprimovanje i raspakivanje od drugih proizvođača jesu WinZip i WinRAR, koje takođe možete koristiti.

3.1.2 Komprimovanje datoteke u direktorijum na disku

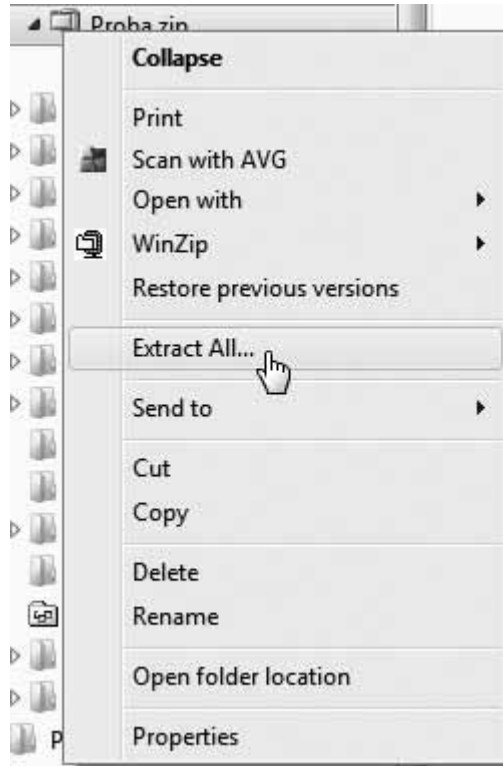
Evo kako ćete komprimovati datoteku koristeći Windowsov program za komprimovanje i raspakivanje:

1. Pronađite datoteku koju hoćete da komprimujete.
2. Pritisnite datoteku desnim tasterom miša; pojavice se priručni meni.

- Da biste izdvojili čitav sadržaj komprimovanog direktorijuma, pritisnite ga desnim tasterom miša, izaberite stavku **Extract All** (Izdvoj sve), pa sledite uputstva, tj. prihvatite ponuđeni direktorijum za smeštaj raspakovanih datoteka, ili ga promenite, pa pritisnite dugme **Extract**.

Ako komprimovanom direktorijumu dodate šifrovane datoteke, one će se dešifrovati kada ih izdvojite, što može dovesti do nenamernog otkrivanja ličnih ili osetljivih informacija. Zbog toga bi trebalo da izbegavate komprimovanje šifrovanih datoteka.

Neki tipovi datoteka, poput JPEG slika, već su veoma komprimovani. Ako komprimujete nekoliko JPEG slika u jedan direktorijum, ukupna veličina direktorijuma biće otprilike ista kao i originalna zbirka slika.

Ukoliko ste već napravili komprimovan direktorijum i hoćete da mu dodate novu datoteku ili direktorijum, prevucite datoteke koje hoćete da dodate u komprimovani direktorijum.

3.2 Antivirusni softver

3.2.1 Šta je virus i načini prenošenja virusa na računar¹

Virus je program ili kôd koji se sam umnožava u drugim datotekama s kojima dolazi u kontakt. On se širi tako što pravi svoje kopije na računaru ili tako što u datoteke programa ili operativnog sistema ubacuje računarski kôd. Može zaraziti bilo koji program, sektor za podizanje računara, dokument koji podržava makroe, tako da promeni sadržaj te datoteke i u nju kopira svoj kôd.

Da bi virus zarazio računar ili da bi se raširio, obično morate nešto da uradite, npr. da otvorite zaraženi prilog e-poruke.

Računarski virus se obično sastoji iz dva dela:

- Prvi deo je samokopirajući kôd koji omogućava razmnožavanje virusa.
- Drugi deo je korisna informacija koja može biti bezopasna ili opasna.

Neki se sastoje samo od samokopirajućeg koda.

Ponekad virus, da bi se umnožio, zahteva akciju čoveka – poput pokretanja programa koji sadrži virus ili otvaranja zaražene datoteke.

Podela virusa prema mestu u memoriji:

- Virus koji su u privremenoj memoriji – ostaju u memoriji računara nakon aktiviranja koda virusa.
- Virus koji nisu u privremenoj memoriji.

Virusi se mogu prenositi na mnogo načina, a u današnje vreme se skoro svi virusi prenose preko Interneta, a mogu se prenositi i preko USB fleš memorija, izmenjivih diskova, CD-ova i drugih prenosivih medija.

3.2.2 Korišćenje antivirusnog softvera za pregledanje određenih diskova, direktorijuma, datoteka

Najbolja zaštita od virusa je antivirusni softver. On može da spreči instaliranje virusa, a može i da otkrije, izoluje i ukloni viruse s računara koji su se provukli kroz odbrambene mehanizme. Ali, može da zaštiti od poznatih virusa, a od onih za koje se ne zna (novih virusa) – teže.

Instalirajte antivirusni softver na svoj računar. U cilju veće efikasnosti, antivirusni softver treba uvek da bude uključen, treba da skenira (pregleda) dolaznu e-poštu i pristup datotekama.

Često se postavlja pitanje kako znati da se na računaru nalazi virus. Ako na neko od sledećih pitanja odgovorite sa „da“, na vašem računaru možda postoji virus:

- Da li vaš računar radi veoma sporo? Uobičajeni simptom virusa jesu mnogo lošije performanse računara nego što je to uobičajeno. Međutim, postoje i drugi uzroci sporog rada uključujući potrebu da se čvrsti disk defragmentira, da se računaru doda više memorije (**RAM**), pa i prisustvo špijunskog softvera ili reklama.

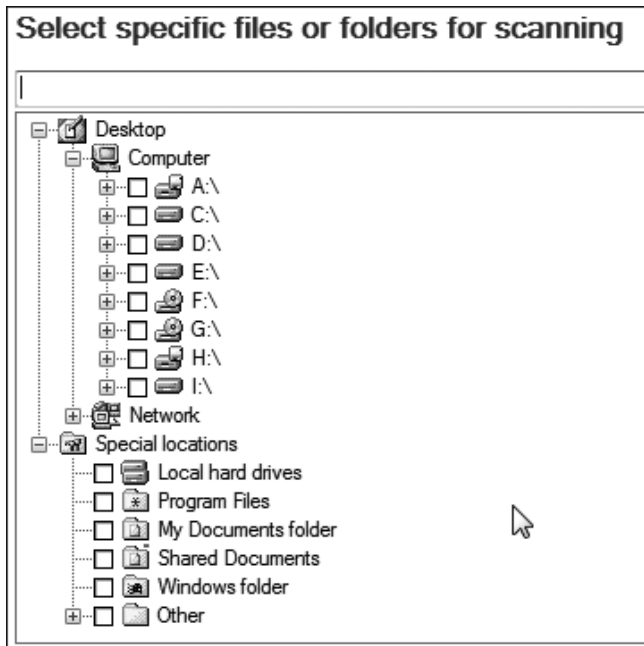
---

¹ Više o ovoj temi saznate ako pročitate odeljak 1.2.4 u knjizi o Modulu 7.

- Da li dobijate neočekivane poruke ili se programi automatski pokreću? Neki virusi mogu da oštete operativni sistem Windows ili neke programe. Posledice toga mogu biti neočekivano pojavljivanje poruka, automatsko pokretanje ili zatvaranje programa, ili iznenadno isključivanje operativnog sistema Windows.
- Da li vaš modem ili čvrsti disk rade češće nego što je to uobičajeno? Virus e-pošte funkcioniše tako što šalje mnoštvo svojih kopija. Jedan od znakova je taj što je svetlo za aktivnost na modemu veze širokog propusnog opsega ili spoljnom modemu neprestano upaljeno, a drugi je zvuk čvrstog diska na računaru koji stalno radi. To nisu uvek simptomi računarskog virusa, ali ako su u kombinaciji s drugim problemima, mogu ukazivati na zaraženost virusom.

Da biste proverili postojanje virusa, pregledajte (skenirajte) računar pomoću antivirusnog softvera. Postoji više ovakvih programa koji mogu sprečiti da se vaš računar zarazi virusom i/ili obrisati viruse s računara. Najčešće korišćeni komercijalni programi su **Norton**, **Kaspersky** i **AVG**, čije nove verzije štite i od drugih sigurnosnih pretnji.

Svaki dan se pojavljuju novi virusi, pa je važno da antivirusni program redovno ažurirate. Svaki antivirusni program omogućava da izaberete šta ćete pregledati u datom trenutku: ceo računar, određeni disk (diskove), direktorijum ili datoteku, slično kao na sledećoj slici.

Pokrenite antivirusni softver i u oblasti gde birate destinaciju pretrage izaberite određeni čvrsti disk, direktorijum ili datoteku, pa pritisnite dugme za pretraživanje (skeniranje). U većini antivirusnih programa, to je dugme **Scan**.

Uz to, možete odabrati opciju pregledanja računara u zadato vreme (obično kad ga ne koristite).

Antivirusni softver uglavnom primenjuje dve tehnike za otkrivanje i uklanjanje virusa:

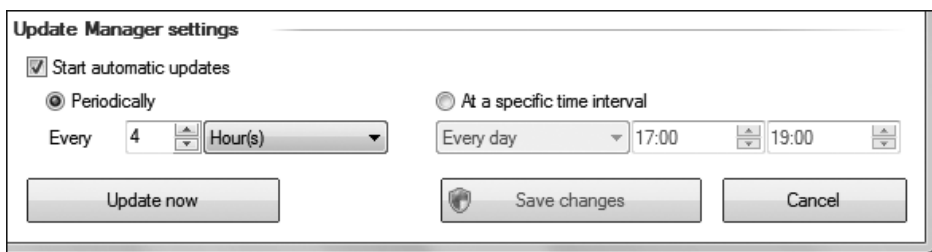
- Ispituje datoteke kako bi pronašao poznate viruse koji se poklapaju sa definicijom u njegovom rečniku virusa.
- Identifikuje zlonamerno ponašanje bilo koje aplikacije, što može da ukaže na infekciju. Takve analize mogu da uključuju pregled podataka, kontrolu ulaza (**Ports**) i druge metode.

Većina komercijalnih programa koriste oba ova pristupa, s naglaskom na upotrebu rečnika virusa.

3.2.3 Zašto se antivirusni softver mora redovno ažurirati

Ako ste na računar već instalirali antivirusni program, važno je da ga redovno ažurirate. Pošto se novi virusi neprestano pišu, većinu antivirusnih programa treba često ažurirati da bi se računar zaštitio od najnovijih virusa. Ažuriranjem se osvežava definicija virusa u rečniku antivirusnog softvera.

Pogledajte dokumentaciju antivirusnog programa ili posetite njegovu Web lokaciju da biste saznali kako se preuzimaju ispravke. Najbolje je da u antivirusnom programu podesite opciju automatskog ažuriranja više puta dnevno (slično kao na sledećoj slici).

Budite svesni toga da neki virusi blokiraju uobičajene antivirusne Web lokacije, pa ponekad ne možete posetiti Web lokaciju da biste preuzeli ispravke za antivirusni program.